

усіх свобод, досягли набагато кращих результатів та отримали вищий рівень якості життя.

Отже, у будь-якому випадку країни з меншим впливом держави та вільним ринком показують набагато кращі показники економічної діяльності, а це, як наслідок, створює вищу якість життя. Тому країни, які збільшили свою економічну свободу, змогли показати конвергенцію з розвиненими державами.

Література

1. Барро Р. Дж. Экономический рост : пер. с англ. / Р. Дж. Барро, Х. Сала-и-Мартин. – М. : Изд-во БИНОМ, "Лаборатория знаний", 2010. – 824 с.
2. Вірченко В.В. Особливості соціально-економічного розвитку Північної Кореї в XX-XXI століттях / В.В. Вірченко // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – 2012. – № 2. – С. 44-48.
3. Лук'янець О.В. Рівень економічної свободи України / Олена Вікторівна Лук'янець // Фінансовий простір : зб. наук. праць. – 2012. – С. 49-53.
4. Офіційний сайт Групи Світового банку. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>.
5. Рейтинг країн за індексом економічної свободи Heritage Foundation. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.heritage.org/index/ranking>.
6. Сищук А.А. Економічна конвергенція: європейський контекст для України / А.А. Сищук, К.Ю. Деделюк, Л.І. Мотовильська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки : зб. наук. праць. – 2008. – № 6. – С. 168-172.
7. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов : пер. с англ. / А. Смит. – М. : Изд-во "Эксмо", 2007. – 960 с.
8. Кастро Фідель. назвав неефективною економічну модель Куби / Фідель Кастро // Економічна правда : зб. наук. праць. – 2010. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.epravda.com.ua/news/2010/09/9/247750>.
9. Maddison A. Statistics on world population, GDP and per capita GDP, 1-2008 AD / Angus Maddison. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.ggdc.net/MADDISON/oriindex.htm>.

Ренкас Х.А. Экономическая свобода и ее влияние на конвергенцию стран

Определены понятия "конвергенции" и "экономической свободы". Проанализирована зависимость роста качества жизни населения от индекса экономической свободы в разных странах. Исследовано, какие страны и почему смогли достичь конвергенции с развитыми. Определены изменения ВВП на душу населения после осуществления рыночных реформ и либерализации экономики в некоторых постсоциалистических государствах. Проведено сравнение развития стран по уровню среднедушевого дохода или выпуска в различных экономических системах: рыночной, плановой и смешанной.

Ключевые слова: конвергенция, уровень экономической свободы, качество жизни, экономическая политика, ВВП на душу населения.

Renkas Kh.A. Economic Freedom and its Influence on the Convergence of Countries

The concept of "convergence" and "economic freedom" is defined. The relationship between growth on quality of life and index of economic freedom in different countries is analysed. The countries and the reasons of their ability to achieve convergence with developed countries are investigated. The magnitude of change in GDP per capita after the market reforms and liberalization of the economy in some post-socialist countries is defined. A comparison of development of countries by level of average income or output per capita in market, planned and mixed economic systems is conducted.

Keywords: convergence, level of economic freedom, quality of life, economic policy, GDP per capita.

УДК 330.3

Ст. викл. О.С. Папка, канд. екон. наук – Львівський інститут економіки і туризму; аспір. Р.А. Клим – Львівська КА

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Визначено позитивні напрацювання, а також негативні чинники формування інституційного середовища інвестиційної діяльності в Україні. Розглянуто основні складові частини інституційного середовища інвестиційної діяльності, а саме нормативно-правове та інституційне її забезпечення. Вказано основних суб'єктів інституційного забезпечення інвестиційної діяльності в Україні. Здійснено групування законодавчих актів за об'єктами інвестування в рамках інституційного забезпечення інвестиційної діяльності в Україні.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інституційне середовище інвестиційної діяльності, нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності, інституційне забезпечення інвестиційної діяльності.

Вступ. В умовах ринкової економіки винятково важливу роль відіграє інвестиційна діяльність у державі, а це неможливо без відповідного інституційного середовища. Проблеми у створенні інституційного середовища ускладнюють інвестиційну діяльність та сповільнюють темпи її ефективності впровадження реформ у важливих секторах національної економіки, що зумовлює актуальність дослідження сучасного стану та розроблення засад формування інституційного середовища інвестиційної діяльності в Україні.

Засади інвестиційної діяльності та формування її інституційного середовища досліджено у працях І.Бланка, О.Вовчак [9], В.Захарченка [5], Т.Майорової, С.Реверчука [9], В.Савченка [10], В.Федоренка [11], С.Черкасової [13]. Науковці вивчають окремі складові частини інституційного середовища, зокрема діяльність державних органів стосовно організації інституційного процесу, а також питання нормативно-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні.

Метою роботи є розроблення засад формування інституційного середовища інвестиційної діяльності в Україні в контексті її стабілізації та активізації, також адаптації до сучасних вимог глобалізації в економічних процесах.

Результати дослідження. Ефективність розвитку інвестиційної діяльності визначається інституційним середовищем її розвитку.

В економічній науці інституційне середовище розглядають як сукупність основоположних політичних, соціальних, юридичних та економічних правил, що визначають рамки людської поведінки й утворюють базис для виробництва, обміну і розподілу. В.Савченко стверджує, що інституційне середовище – це чіткий упорядкований набір інститутів, що визначають рамкові умови функціонування й розвитку економічних суб'єктів [10].

Інституційне середовище інвестиційної діяльності можна трактувати як сукупність інститутів, а також нормативно-правових актів, які регламентують її здійснення. Отже, інституційне середовище інвестиційної діяльності охоплює нормативно-правове та інституційне її забезпечення.

Інституційне забезпечення інвестиційної діяльності – сукупність державних і недержавних інститутів, які забезпечують наявність правових, органі-

заційних і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку інвестиційної діяльності [5]. Суб'єкти інституційного забезпечення інвестиційної діяльності в Україні:

- Президент України;
- представницькі органи влади (Верховна Рада України; обласні, районні ради; сільські, селищні, міські ради);
- виконавчі органи влади (Кабінет Міністрів України, обласні та районні державні адміністрації; Київська міська держадміністрація; виконавчі органи сільських, селищних, міських рад);
- головні та спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами, Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України; Державне агентство екологічних інвестицій України), інші центральні органи виконавчої влади (Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку), інші державні установи у сфері інвестиційної діяльності (мережа регіональних центрів з інвестицій та розвитку);
- консультативно-дорадчі органи;
- окремі наукові, громадські та професійні установи, організації та проекти у сфері інвестиційної та інноваційної діяльності;
- суб'єкти інфраструктури інвестиційної діяльності;
- окремі організаційні форми провадження інвестиційної діяльності.

Формування ринкового інституційного середовища щодо інвестування потребує активного втручання держави як головного суб'єкта інституційних змін. Нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності охоплює законодавчі акти, які можна поділити на такі групи: закон про інвестиційну діяльність; закони щодо іноземного інвестування; законодавство щодо створення інвестиційно орієнтованих підприємств; законодавство щодо фіскального регулювання інвестиційної діяльності; законодавство, що регулює фінансове забезпечення інвестиційних процесів; законодавство щодо стимулювання інвестиційної діяльності; законодавчі акти щодо інноваційного інвестування; законодавство щодо взаємозв'язку інвестування та приватизації; законодавство щодо управління та організації інвестиційної діяльності; законодавство щодо приватно-державного партнерства та форм міжнародної взаємодії в інвестиційній сфері [1].

Інституційні засади інвестування в Україні характеризуються певною недосконалістю, про що опосередковано засвідчують рейтинги інвестиційного клімату, зокрема: Глобальний індекс конкурентоспроможності; індекс "Doing Business"; Fitch Ratings; Рейтинг "Moody's Investor Services"; Індекс інвестиційної привабливості; індекс сприйняття корупції; Глобальний барометр корупції; Звіт про конкурентоспроможність регіонів України; індекс економічної свободи.

У рамках глобального індексу конкурентоспроможності варто зазначити такі фактори, що знижують інвестиційну привабливість України: ситуація із захистом права власності, адміністративний тиск на бізнес, втрата незалежності судової системи, фаворитизм в управлінні, ефективність системи вирішення суперечок. Індекс "Doing Business" засвідчує складність проведення зовнішньоторговельних операцій, на низькому рівні залишається захист прав інвесторів, значний податковий тиск на бізнес знижує інвестиційну привабливість [1].

Савченко В. [10] зазначає, що інституційне середовище інвестиційної діяльності, його впровадження в Україні мають такі позитивні напрацювання, а також негативні чинники:

- 1) сформовано базові інститути ринкової економіки, правові основи інвестиційної діяльності. Проте ці інститути не забезпечені ефективними механізмами захисту. Окрім цього, регламентування їх діяльності нечітке, допускає двозначне трактування, часто змінюється за окремими складовими частинами без достатнього обґрунтування змісту та строків виконання;
- 2) становлення системи інвестування відбувається на ґрунті колишнього адміністративного апарату та за стереотипами планової економіки. Потрібно вирішити проблеми якісних змін українського господарського менталітету шляхом переорієнтації на ефективні інвестиційно-інноваційні проекти;
- 3) створено інститут оподаткування інвестиційної діяльності. Водночас нестабільність податкового законодавства, велика кількість податків, складний порядок їх сплати, високі соціальні платежі штовхають суб'єктів інвестування до діяльності в умовах неформальних правил поведінки;
- 4) започатковано процеси фінансового забезпечення інвестиційної діяльності, однак доступ до отримання зовнішнього фінансування інвестицій обмежується недостатнім рівнем фінансової підтримки, ускладнюється кризовими явищами, а також високими процентними ставками і вимогами до забезпечення кредитів.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можемо стверджувати, що інституційне середовище інвестиційної діяльності охоплює сукупність інституцій (інституційне забезпечення), а також нормативно-правових актів, які регламентують її здійснення (нормативно-правове забезпечення). Інституційне середовище інвестиційної діяльності та його впровадження в Україні мають певні позитивні напрацювання, і водночас характеризується певною недосконалістю. Інституційне середовище інвестиційної діяльності має забезпечити відродження основних галузей економіки, передусім промисловості, сільського господарства України шляхом реалізації природних і конкурентних переваг у цих важливих для країни галузях.

У подальших дослідженнях доцільно поглиблено вивчати законодавство щодо фінансового забезпечення інвестицій, а саме: Закон України "Про інвестиційну діяльність", Бюджетний кодекс України, Закон України "Про інститути спільного інвестування", Закон України "Про концесії" в контексті покращення інвестиційного клімату в державі, а також розглянути питання щодо інтеграції інвестиційного законодавства в рамках Інвестиційного кодексу України, що зумовлено тим, що вимоги щодо регулювання інвестиційної діяльності розосереджені у багатьох правових актах.

Література

1. Аналітичні матеріали Національного ін-ту стратегічних досліджень при Президентові України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.niss.gov.ua/articles/1577>.
2. Вагаманок З.Г. Розвиток інституційного інвестування в Україні / З.Г. Вагаманок, Т. М. Кушнір // Фінанси України : журнал. – 2007. – № 3. – С. 124-131.
3. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р., № 436-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

4. Іваночко С.С. Чинники формування інвестиційного клімату в Україні / С.С. Іваночко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.14. – С. 143-151.

5. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посібн. / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2012. – 448 с.

6. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991 р., № 1560-XII. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

7. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 р., № 3480-XV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

8. Закон України "Податковий кодекс України" від 02.12.2010 р., № 2755-VII. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

9. Реверчук С.К. Інституційна інвестологія : навч. посібн. / С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, С.І. Кубів та ін.; за заг. ред. С.К. Реверчука. – К. : Вид-во "Атіка", 2004. – 208 с.

10. Савченко В.Ф. Національна економіка : навч. посібн. / В.Ф. Савченко. – К. : Вид-во "Знання", 2011. – 309 с.

11. Федоренко В.Г. Інвестознавство : підручник / В.Г. Федоренко. – К. : Вид-во МАУП, 2004. – 480 с.

12. Закон України "Цивільний кодекс України" від 16.01.2003 р., № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-4>.

13. Черкасова С.В. Сучасний стан та перспективи розвитку інвестування в небанківському фінансовому секторі : монографія / С.В. Черкасова, М.В. Сороківська. – Львів : Вид-во "Растр-7", 2013. – 186 с.

Папка О.С., Клим Р.А. Основы формирования институциональной среды инвестиционной деятельности в Украине

Определены положительные наработки, а также негативные факторы формирования институциональной среды инвестиционной деятельности в Украине. Рассмотрены основные составляющие институциональной среды инвестиционной деятельности, а именно нормативно-правовое и институциональное ее обеспечения. Указаны основные субъекты институционального обеспечения инвестиционной деятельности в Украине. Осуществлено группирование законодательных актов по объектам инвестирования в рамках институционального обеспечения инвестиционной деятельности в Украине.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, институциональная среда инвестиционной деятельности, нормативно-правовое обеспечение инвестиционной деятельности, институциональное обеспечение инвестиционной деятельности.

Рарка O.S., Klim R.A. The Bases for Formation of the Investment Activity Institutional Environment in Ukraine

A positive development as well as negative factors of the formation of investment activity institutional environment in Ukraine is determined. The main components of the investment activity institutional environment are considered, specifically its legal and institutional software. The main subjects of the institutional support of investment activity in Ukraine are indicated. Grouping of legislative acts by investment objects in the context of the investment activity institutional support in Ukraine is implemented.

Keywords: investment activity, the institutional environment of investment activity, legal support of investment activity, institutional support of investment activity.

5. ЕКОЛОГІЧНА І ПРИРОДНО-ТЕХНОГЕННА БЕЗПЕКА

УДК 338.[5.018.5+516]+339.13.012.434

Доц. Л.М. Буяк, канд. екон. наук;

доц. В.К. Паучок, канд. техн. наук – Тернопільський НЕУ

"СУБСИДІЙНА" ПАСТКА І РЕФОРМИ:

ДВІ БАЗОВІ МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ МОЖЛИВИХ ТА РЕАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ВІЙНИ

Описано дві базові математичні моделі економіки України. В одній моделі зімітовано можливе збільшення платоспроможного попиту робітників, в іншій – сучасні регуляторні обставини. На основі порівняння та якісного аналізу цих моделей описано виникнення в нашій країні замкнутої економічної групи (соціально-економічної пастки), до якої потрапляють люди, що отримуватимуть субсидії. Розкрито закономірності негласного адміністративного підвищення цін і тарифів. Показано, що значне підвищення цін і тарифів призводить до соціальної диференціації, яка не притаманна вільним ринковим відносинам: більшість населення біднітиме, фінансова спроможність монополістів – власників великих підприємств – буде збільшуватися. Наголошено, що сучасні регуляторні дії влади призводять до знищення збережень, які люди зберігають вдома для екстраординарних потреб. З виконаного аналізу названих моделей виведено висновок, що за умов війни власники великих підприємств почали активніше негласно використовувати державні інституції у власних комерційних інтересах.

Ключові слова: теоретична економіка, фізична економіка, соціально-економічна пастка, російська агресія, ринкова економіка.

Під час Революції Гідності 2013-2014 рр. було піднято гасла політичної свободи й господарської справедливості. У багатьох виступах на Майдані йшлося про економічні права людей. У суспільстві домінували сподівання, що незабаром після зміни влади підприємці та робітники вільно втілюватимуть свої господарські ініціативи, а принципи ринкової демократії стануть основою господарських відносин [1, 2].

Проте зміна влади не покращила господарського стану більшості громадян, а навпаки – призвела до його катастрофічного погіршення. Це стало наслідком відповідних регуляторних заходів, зокрема – підвищення цін і тарифів та заборони збільшувати зарплату і пенсію, що зумовило зниження фінансової спроможності та рівня життя населення.

Окрім цього, політичні ідеї влади стали протилежні гаслам Майдану. Так, в одному зі своїх виступів з трибуни Майдану О. Тягнибок наголошував, що "українцям потрібна країна, в якій люди не будуть змушені позичати грошей на весілля для дитини". Йшлося про те, що громадяни мають бути забезпечені коштами для екстраординарних потреб. Тим часом, у березні 2015 р. міністр фінансів заявила, що "завдяки" підвищенню цін люди будуть змушені витратити кошти, які вони зберігають вдома, і це позитивно вплине на валютний ринок. Цей приклад показує, як влада діє протилежно до сподівань Революції Гідності: на Майдані піднято гасло забезпечення екстраординарних потреб, а влада планує знизити рівень такого забезпечення.